

Rasowe gołębie, drób, króliki i inne zwierzęta

Internetowy kwartalnik dla hodowców

Nr 52 (październik – grudzień 2026)

© Małgorzata Zduńczyk, Zdzisław Jakubanis, Manfred Uglorz

Korekta: Zdzisław Jakubanis

Skład: Manfred Uglorz

Redakcja nie odpowiada za nadesłane teksty i zastrzega sobie dokonanie w nich koniecznych zmian.

Przedruk, odtwarzanie lub przetwarzanie całości lub fragmentów internetowego czasopisma (Rasowe gołębie, drób, króliki i inne zwierzęta [Internetowy kwartalnik dla hodowców]) w mediach każdego rodzaju wymaga zezwolenia Redakcji.

Wszystkie zdjęcia i rysunki wyłącznie dla celów poglądowych.

All photos and drawings for illustrative purposes only.

Alle Fotos und Zeichnungen dienen nur zur Veranschaulichung

Na stronie tytułowej: Puchacz (*Bubo bubo*) fot. Zdzisław Jakubanis

Kontakt: niwela@gazeta.pl

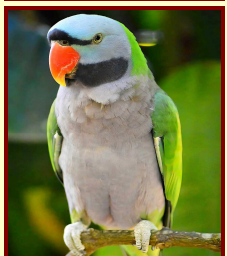
Spis treści

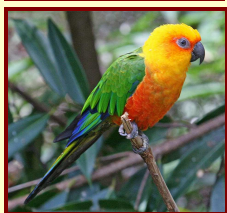
Manfred Uglorz, *Turkot niemiecki dwuczuby*, 4

Manfred Uglorz, *Indyk burboński czerwony*, 8

Marek Jerzy Uglorz, *Aleksandretta różana*, 10

Marek Jerzy Uglorz, *Konura ognistobrzucha*, 13

Manfred Uglorz, *Turkaweczka czarnogardła*, 17

Zdzisław Jakubanis, *Pszczoła miodna*, 20

Wzorce, 28

Roller razgradzki, roller z Aitos, asturyjska, chrabrański

Filatelistyka, 39

Turkot niemiecki dwuczuby (EE 502)

N: Deutsche Doppelkuppige Trommeltaube, F: Tambour Allemand à coquille et visière,
A: German Double Crested Trumpeter

Grupa VII – Turkoty

Obrączka numer 12

Fot. Zdzisław
Jakubanis

Pochodzenie

Niemiecki turkot dwuczuby został wyhodowany w Niemczech z turkotów rosyjskich. Dzięki niemieckim hodowcom turkotów, wieloletniego krzyżowania turkotów rosyjskich z saksońskimi barwnymi gołębiami, powstał pięknie zbudowany gołąb, który na wystawach klubowych i ogólnokrajowych cieszy oczy zwiedzających.

Jest to duży, silny, bogato upierzony gołąb, z prawie poziomą postawą, wyraźną strukturą upierzenia głowy i mocnym upierzeniem nóg z łapcami i sępiami piórami.

Cechy rasowości

Turkot niemiecki dwuczuby ma mocną i szeroką **głowę**, z prosto stojącą, wysoką, bogato upierzoną, szeroką koronką z bocznymi rozetami. Dopuszczalna jest także koronka bez rozet, ale pożądany jest wyraźny przedziałek pomiędzy koronką a piórami szyi.

Goździk jest bogato upierzony, owalnego kształtu, możliwie ze wszystkich stron zamknięty, a jego większa, przednia część przykrywa

woskówki. Wymagana jest 'podbudowa' goździka, celem zapewnienia gołębiowi dobrej widoczności.

Oczy dwuczubego turkota niemieckiego – w zależności od ubarwienia głowy – są zróżnicowane. Ciemnopomarańczowe są u gołębi jednobarwnych, ale u czerwonych i jasno upierzonych dozwolona jest nieco jaśniejsza tęczówka. U białych i żółtopłowych jasnogłowych są ciemne; u plamistych (szeków) zgodnie z kolorem upierzenia głowy są pomarańczowe lub ciemne.

Turkot dwuczuby ma **brwi** wąskie, w zależności od koloru upierzenia od jasnych do ciemnych; **dziób** średniej długości, jasny przy jasnych kolorach upierzenia, rogowy przy kolorach płowych i grochowych; od ciemnego do czarnego u gołębi o ciemnych kolorach upierzenia. U czerwonych dopuszcza się małą muszkę na końcu dzioba.

Tułów niemieckiego turkota dwuczubego jest masy i przysadzisty. Ma więc **pierś** głęboko osadzoną, szeroką i wysuniętą do przodu; **plecy** szerokie, długie i nieco opadające; **podudzia** krótkie, **skoki** o długich i gęstych łapciach, bez prześwitów. Dobrze zbudowane i zaokrąglone łapcie, skierowane powinny być na boki, które łączą się z długimi sępiami piórami.

Mocne i szerokie **skrzydła**, dobrze przykrywające plecy, nie sięgające końca **ogona**, z długimi i szerokimi sterówkami.

Rodzaje kolorów

Niemieccy hodowcy postarali się, aby ich dwuczuby turkot występował w licznych kolorach i w kilku rysunkach.

Wzorzec uznaje następujące kolory upierzenia i rysunki:

- biały, czarny, andaluzyjski, czerwony, żółty, niebieski z czarnymi pasami lub bez, niebieski grochowy, niebieski oszroniony (szymel) z czarnymi pasami, niebieskopłowy z ciemnymi pasami lub bez, niebieskopłowy grochowy, skowronkowy, czerwonopłowy, żółtopłowy, żółtopłowy jasnogłowy, czerwonopłowy grochowy oraz żółtopłowy grochowy,
- pstrogłowy w kolorze czarnym z różami na skrzydłach lub bez,
- tygrysi i plamisty w kolorze czarnym, czerwonym, żółtym i niebieskim; białopasiaste i białoluskowate w kolorze czarnym, niebieskim, niebieskopłowym, czerwonym i żółtym.

Kolory i rysunek

Wszystkie kolory powinny być nasycone i błyszczące (u gołębi czarnych z zielonym połyskiem).

Andaluzyjskie mają czarnoniebieską głowę, szyję, pierś i brzuch, jak również lotki i ogon, lecz w nieco jaśniejszym kolorze, a każde pióro na jaśniejszych tarczach skrzydeł ma czarne oblamowanie. Niewielka ilość rdzawego koloru jest dopuszczalna.

U niebieskich i płowych kolory powinny być czyste, nieokopcone i niezachmurzone; również pasy powinny być czyste, nie za szerokie, nie łączące się z sobą i nie zachodzące na siebie. Zakończenia głównych piór w łapciach powinny być ciemno-, lepiej czarno za zakończone.

Grochowe są z możliwie równomiernym i wyraźnym rysunkiem grochowym na skrzydłach, dozwolonym także na plecach i podudziach.

Niebieskopłowe i niebieskopłowe grochowe nie powinny mieć domieszki koloru ochry na piersi, ale gołębie o rysunku skowronkowym muszą mieć pierś w kolorze ochry.

Niebieskie oszronione (szymle) posiadają na całym ciele delikatny kolor niebieskoszary, jakby pokryty niezbyt wyraźną pleśnią, a pasy na skrzydłach i pas na sterówkach czarne, zaś lotki w miarę możliwości ciemne. Czerwonopłowe, żółtopłowe, jak również grochowe w tych kolorach, z kolorową głową i z pomarańczowymi oczami, powinny mieć lotki, ogon i łapcie nieco jaśniejsze.

Żółtopłowe jasnogłowe mają lśniący żółtopłowy kolor na szyi, górnej części piersi, na pasach i na grochowości. W kolorze kości słoniowej są tarcze skrzydeł, dolna część piersi i brzucha. Kolor ogona jest bardzo jasny u samców, u samic koloru kości słoniowej. U samic dopuszczalna jest widoczna pigmentacja na dolnej części ogona, jak również nieco szary odcień na dolnej części brzucha. Zewnętrzne, widoczne lotki I rzędu, jak również łapcie są białe. Głowa jest prawie biała i bez kolorowego czółka.

Pstrogłowe mają błyszczący kolor czarny, upierzenie głowy przeplatane białymi piórami, a jeśli występuję z różą, to muszą posiadać kilka pojedynczych (5-10) białych piórek na skrzydłach w okolicy łokci.

Tygrysie mają lotki, ogon, brzuch i łapcie w kolorze, pozostałe upierzenie jest równomiernie białe i kolorowe.

Plamiste na białym tle podstawowym, mają możliwie równomiernie rozproszony (bez dużych plam) barwny rysunek.

Gołębie, które mają tylko kilka białych, względnie kolorowych piór, nie są uważane ani za tygrysie, ani za plamiste. Białopasiaste i białoluskowane mają trochę mniejsze i krótsze pióra, dlatego powinny być łagodniej oceniane. Białe pasy i łuski u niebieskich i niebieskopłowych są z możliwie wąskim czarnym obrzeżem.

Duże wady

Do wad – według wzorca – zalicza się:

- w sferze budowy – słabą, wąską budowę ciała, zbyt wyprostowaną postawę; krzywy, rozdzielony, zbyt krótki lub słabo upierzony goździk, ograniczający widoczność; obwisły goździk; zbyt wąska, krzywa, za głęboko osadzona lub niepełna koronka; za krótkie łapcie lub

braki w ich upierzeniu, wadliwe upierzenie pomiędzy palcami; szablowlaty kształt lotek; odkryte plecy; bardzo luźne upierzenie.

- w sferze barwy i rysunku – czerwone brwi; matowy kolor niebieski; rdzawy nalot u czarnych, czerwonych i żółtych; białe plecy u gołębi w kolorze niebieskim, sitowatość w lotkach, ogonie i łapciach, wadliwy rysunek na skrzydłach lub pasach, u żółtopłowych jasnogłowych biały śliniaczek, pokazujący się trzeci pas, zachmurzone tarcze skrzydeł, silnie niebieski odcień na piersi i brzuchu, szczególnie u samców. U pstrogłowych, tygrysy i plamistych bardzo nieregularny rysunek.

Uwagi dotyczące hodowli

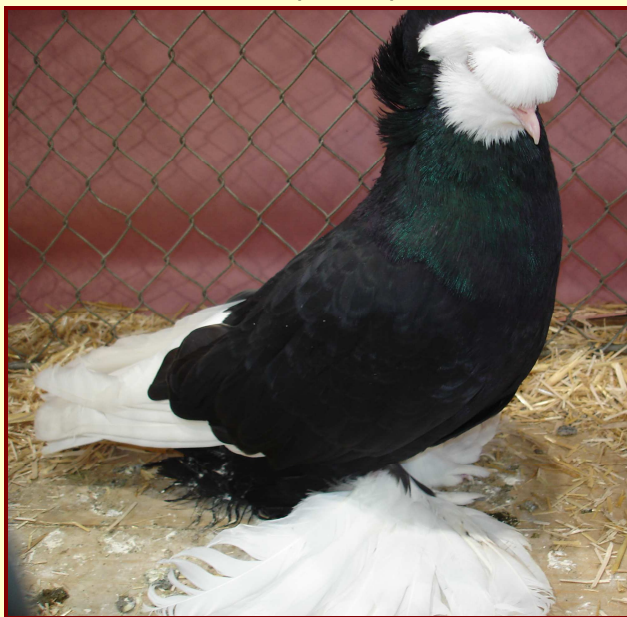
Początkowi hodowcy gołębi nie powinni rozpoczynać od chowu niemieckich turkotów dwuczubych. Napotkać mogą na te same trudności, na jakie napotykają hodowcy saksońskich gołębi barwnych. Bardzo długie łacie przeszkadzają w rozmnażaniu. Rozwiązaniem jest skrócenie piór w łapciach oraz w goździku. Jednak przed pierzeniem, takie gołębie nie nadają się do pokazania na wystawach. Czasem w ogóle, nawet po pierzeniu, nie będzie można pokazywać ich na liczących się wystawach. Ale zawsze coś za coś, a mianowicie dobrze odchowane i wyglądające młode gołębie.

Niemieckie turkoty dwuczube, ze względu na bogate upierzenie, muszą otrzymywać dobre i urozmaicone ziarno.

Przy jesiennej selekcji obowiązują te same zasady i dane, jak przy ocenie na wystawach. A mianowicie należy wziąć pod uwagę ogólny wygląd, kondycję gołębia; budowę, postawę, sylwetkę, strukturę upierzenia, kolor i rysunek upierzenia, a także kolor oczu i dzioba.

W następnym numerze turkot bernburski (EE 504)

Indyk burboński czerwony

Bourbon Red

Pochodzenie

Czerwony indyk burboński pochodzi ze Stanów Zjednoczonych Ameryki. Jego nazwa wywodzi się od hrabstwa Bourbon w regionie Bluegrass w stanie Kentucky, gdzie powstał pod koniec XIX wieku. W 1909 roku został przyjęty jego wzorzec. Nazwa jego jest jednak trochę myląca, ponieważ – jak zobaczymy poniżej – jego upierzenie nie jest czerwone.

Zaliczany jest do grupy indyków ciężkich.

Masa ciała indyka wraz z ukończeniem pierwszego roku życia powinna wynosić około 10,4 kg, w pełni zaś rozwiniętego indyka 14,9 kg.

Masa ciała indyczki wraz z ukończeniem pierwszego roku życia powinna wynosić około 6,3 kg, w pełni zaś rozwiniętej 8,1 kg,

Cechy rasowości indyka

Indyk burboński ma **głowę** czerwoną, ale w stanie podniecenia zmienia się na kolor niebieskobiały; **policzki** niebieskie. **Dziób** ma jasnorogowy, lecz u nasady jest nieco ciemniejszy; **oczy** ciemnobrązowe; **wisior** czerwony, którego kolor również zmienia się w stanie podniecenia na niebieskobiały.

Szyja indora jest dość krótka, **piers** szeroka i głęboka, o ciemnym upierzeniu, kasztanowomahoniowym; Pióra mają bardzo wąską, lśniąco czarną obwódkę; tzw. pędzel na piersi jest brązowy; **grzbiet** szeroki, a od szyi do nasady ogona kasztanowomahoniowe pióra mają również czarną obwódkę. **Ogon** u indora jest czysto biały, z niewyraźnym, delikatnym, czerwonym pasem, przecinającym każdą sterówkę w pobliżu końca ogona. Pióra okrywają ogonowej są brązowoczerwone.

Pióra na skrzydłach indora są intensywnie ciemne, barwy kasztanowomahoniowej, z bardzo wąską czarną obwódką, lecz lotki I i II rzędu są czysto białe.

Także pióra na podudziach są barwy kasztanowomahoniowej.

Puch na całym ciele jest jasno brązowoczerwony.

Skoki wraz z palcami mają kolor czerwonoróżowy u osobników dorosłych, ale u młodych ptaków są czerwone.

Cechy rasowości indyczki

Cechy rasowości u indyczki niewiele różnią się od cech indyka, z wyjątkiem braku czarnej obwódki na piórach. Ale u indyczki na piersi każde pióro ma bardzo wąską obwódkę w kolorze białym.

Duże wady

Do wad zalicza się: kolor inny, aniżeli biały na sterówkach i łotkach, całkowity brak czarnej obwódki na piórach upierzenia indora na piersi, skrzydłach i siodle; całkowity brak białej obwódki na piórach w górnej części piersi u indyczki.

Pisklęta

U jednodniowych piskląt głowa jest jasnorudobrzowa z ciemniejszym brązowym znakiem z tyłu głowy. Szyja i grzbiet są jasnożółtobrzowe z trzema ciemnobrązowymi paskami, biegnącymi od ramion przez cały grzbiet, przy czym środkowy pasek jest najszerszy. Kolor skrzydełek przechodzi od ciemnobrązowego z przodu do kremowego na końcach. Szyja, piers i podudzia są jasnożółtobiałe. Wraz z pojawieniem się upierzenia, rosnące pisklę nabiera jasnobieżowego koloru z białymi znaczeniami, które zanikają wraz z dojrzewaniem.

Manfred Uglorz

Aleksandretta różana

Psittacula alexandri

Rząd: *Psittaciformes* (papugowe)

Obrączka: Ø 6.5 mm

Systematyka

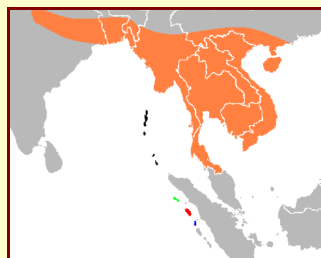
Nazwy:	Łacińskie:	Polskie:	Inne:
Gromada:	Aves	ptaki	Angielska: Red-breasted Parakeet
Rząd:	Psittaciformes	papugowe	Czeska: Alexandr růžový
Rodzina:	Psittaculidae	papugi wschodnie	Francuska: Perruche à moustaches
Rodzaj:	Psittacula	aleksandretta	Holenderska: Alexanderparkiet
Gatunek:	Psittacula alexandri	Aleksandretta różana	Niemiecka: Bartsittich

EKOLOGIA

❖ Zasięg występowania

Aleksandretta różana, zwana też różowopierśną albo wąsatą, pochodzi z Azji Południowej i Południowo-Wschodniej. Jej naturalny zasięg jest bardzo szeroki i obejmuje Indie z okolicami: m.in. północno-wschodnie Indie, Nepal, Bhutan, Bangladesz oraz wyspy Andaman. Na Półwyspie Indochińskim jej zasięg obejmuje Birmę, Tajlandię, Laos, Kambodżę oraz Wietnam. W Indonezji Jawę, Bali, Sumatrę, a także wiele mniejszych wysp. Wreszcie w Chinach południowe regiony kraju oraz wyspę Hajnan.

❖ Zajmowane stanowisko

W naturze alksandretta różana zamieszkuje bardzo różnorodne środowiska, od wilgotnych lasów liściastych i namorzynów aż po tereny rolnicze, ogrody oraz obszary miejskie z dużą ilością drzew, zazwyczaj do wysokości 1500 m n.p.m.. Gatunek ten wykazuje dużą zmienność geograficzną, co doprowadziło do wyodrębnienia wielu podgatunków, zasiedlających poszczególne wyspy Indonezji. Systematycy wyróżniają ich aż osiem. Każdy z nich zajmuje właściwą sobie wyspę albo siedlisko kontynentalnej Azji.

Na wolności gatunek ma tendencję do życia w lasach, wzgórzach i górach oraz gromadzenia się w głośnych stadach do 60 ptaków. Jednak kurczące się siedlisko naturalne powo-

duje, że stada stają się niechcianymi mieszkańcami miast. W hodowlach, czyli żyjąc w parach, uchodzi za papugę cichą i ufną.

MORFOLOGIA

Jest to papuga średniej wielkości, osiągająca od 33 do 40 cm długości. Masa dorosłego osobnika waha się zazwyczaj między 100 a 170 g.

Charakterystyczna głowa, jasna, błękitno-szara, wyróżnia się wąskim, czarnym paskiem biegnącym od woskówki do oczu oraz szerokim czarnym pasem na dolnych policzkach, przypominającym wąsy. Nie trudno się domyśleć, że stąd wzięła się jedna z nazw gatunku. Głównym wyznacznikiem płci dorosłych ptaków jest kolor dzioba. Górna część dzioba samca jest w kolorze koralowej czerwieni z żółtym końcem; zaś dolna część jest zazwyczaj czarna lub brązowo-czarna (zależnie od podgatunku). Tymczasem dziób samicy jest całkowicie czarny.

Grzbiet, kark i skrzydła aleksandretty różanej są intensywnie zielone. Na pokrywach skrzydeł znajduje się charakterystyczna żółta plama. Od gardła do środka brzucha pióra mają kolor różowy lub łososiowy (u podgatunku *fasciata* z lekkim fioletowym nalotem). Dolna część brzucha przechodzi w jasną zieleń. Różowe upierzenie na piersi samicy jest zazwyczaj nieco bledsze niż u samca. Środkowe sterówki długiego ogona są niebieskie z żółto-zielonymi końcówkami, a zewnętrzne niebiesko-zielone. Nogi są szare.

Młode osobniki mają początkowo zielone głowy i spód ciała, co upodabnia je do otoczenia. Co ciekawe, u tego gatunku pisklęta tuż po wykluciu mogą mieć dziób o barwie zbliżonej do dorosłego samca, czyli czerwony, który z wiekiem ciemnieje.

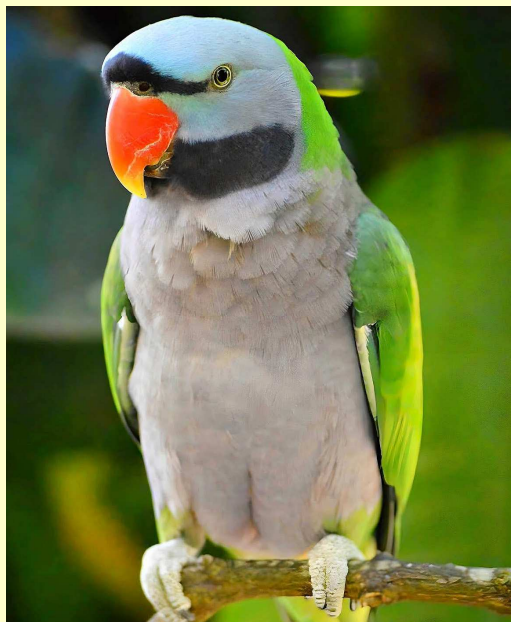
HODOWLA

❖ Pomieszczenie do hodowli

Pomieszczenie dla aleksandretty różanej powinno zapewniać jej dużą swobodę ruchu, ponieważ jest ptakiem aktywnym, który uwielbia eksplorować otoczenie. Najlepiej czuje się w wolierach, ale może być też trzymana w dużych klatkach, pod warunkiem codziennych lotów po pokoju.

Za absolutne minimum dla jednej papugi uznaje się klatkę o wymiarach ok. 90 x 60 x 90 cm. Im większa długość, tym lepiej, gdyż pozwala to na krótki lot poziomy. Dla pary ptaków zaleca się wolierę o długości co najmniej 2–3 metrów, wysokości 2 metrów i szerokości 1 metra. Pozwala to na zachowanie dobrej kondycji fizycznej i naturalne zachowania lęgowe. Aleksandretta ma silny dziób i skłonność do łuskania elementów drewnianych, dlatego konstrukcja powinna być metalowa. Jako żerdzie najlepiej stosować naturalne gałęzie o różnej grubości (np. z wierzby, brzozy lub drzew owocowych), co zapobiega problemom ze stawami i pozwala ścierać pazury oraz dziób.

Dobrze czuje się w temperaturze pokojowej, choć jest stosunkowo odporna. W wolierze zewnętrznej zimą wymaga przyległego pomieszczenia, w którym temperatura nie spada poniżej zera.

❖ Pokarm

Mieszanka ziaren i nasion powinna zawierać proso, kanar, owies, kardi i niewielką ilość słonecznika. Dobrze, gdy także warzywa stanowią ok. 30-40% diety. Warto podawać marchew, brokuły, paprykę (z ziarnami), cukinię, dynię oraz buraki, uzupełnione owocami: jabłkiem, gruszką, owocami dzikiej róży, aronią, jagodami. Należy unikać nadmiaru bardzo słodkich owoców. Dietę dobrze uzupełnić liśćmi mniszka lekarskiego, gwiazdnicy pospolitej, czy rzodkiewki, oraz gałązkami drzew owocowych z pąkami. W kresie lęgowym szczególnie ważne są skielkowane ziarna, które aleksandretta różana uwielbia.

❖ Rozmnażanie

Na wolności gniazdują w dziuplach.

Chociaż dojrzałość płciową osiąga w wieku ok. 2–3 lat, zaleca się przystępowanie do lęgów, gdy samica ma ukończone 3 lata. W wolierach lęgi przypadają zazwyczaj na wiosnę, od marca do maja. W okresie godowym samiec wykonuje charakterystyczny taniec, karmi samicę i wydaje specyficzne dźwięki, zwiężając przy tym żrenice. Dobrze sprawdza się budka typu pionowego o wymiarach dna ok. 25x25 cm i wysokości ok. 50–60 cm, z otworem wlotowym o średnicy 7–8 cm. Na dno należy wysypać grubą warstwę wilgotnych trocin, wymieszanych z torfem.

Samica składa zazwyczaj od 3 do 5 jaj w odstępach dwudniowych. Inkubacja trwa ok. 22–24 dni. Jaja wysiaduje wyłącznie samica, podczas gdy samiec ją dokarmia. Pisklęta opuszczają budkę po ok. 7–8 tygodniach, ale pozostają pod opieką rodziców (głównie samca) przez kolejne 2–3 tygodnie, ucząc się samodzielnego jedzenia. W okresie karmienia piskląt niezbędny jest stały dostęp do pokarmu jajecznego oraz dużej ilości kielków i namoczonego ziarna.

Marek Jerzy Uglorz

Konura ognistobrzucha

Aratinga jandaya

Rząd: *Psittaciformes* (papugowe)

Obrączka: Ø 6.5 mm

Systematyka

Nazwy:	łacińskie:	Polskie:	Inne:
Gromada:	<i>Aves</i>	ptaki	Angielska: Jandaya Parakeet
Rząd:	<i>Psittaciformes</i>	papugowe	Czeska: Aratinga jandaj
Rodzina:	<i>Psittacidae</i>	papugowate	Francuska: Conure jandaya
Rodzaj:	<i>Aratinga</i>	konura	Holenderska: Jandaya-parkiet
Gatunek:	<i>Aratinga jandaya</i>	Konura ognistobrzucha	Niemiecka: Jendayasittich

EKOLOGIA

❖ Zasięg występowania

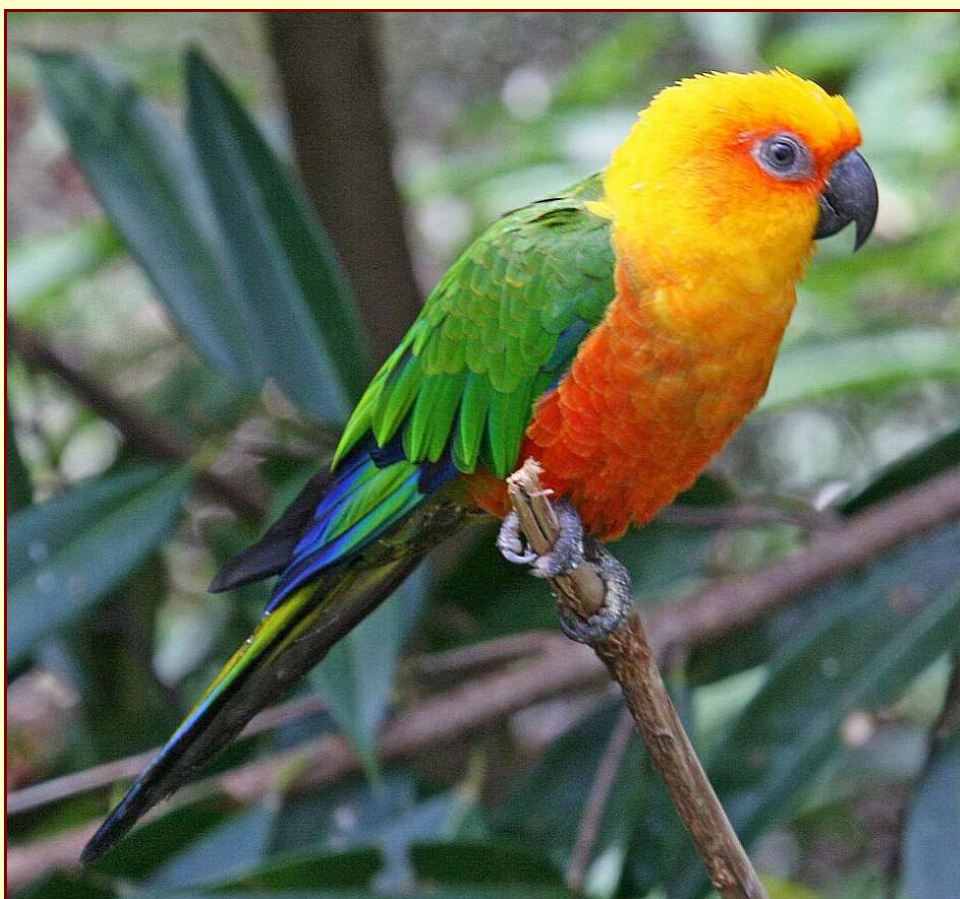

Konura ognistobrzucha, której nazwa prawdopodobnie nawiązuje do rdzennego określenia z języka tupi, oznaczającego „głośnego krzykacza”, ma rozległy zasięg występowania, chociaż lokalnie w swoim środowisku nie występuje zbyt licznie. Jest gatunkiem endemicznym, występującym w północno-wschodniej Brazylii. Nie wyróżnia się podgatunków, wręcz przeciwnie niektórzy ornitolodzy utrzymują, że może być podgatunkiem konury słonecznej (*Aratinga solstitialis*). Niestety oba gatunki krzyżują się, co wykorzystują nieuczciwi hodowcy, tym

bardziej że młode osobniki potrafią odróżnić jedynie doświadczeni znawcy.

❖ Zajmowane stanowisko

Sympatyczny „krzykacz”, w hodowli zainteresowany wszystkim, co dzieje się wokół niego, w naturalnym środowisku zamieszkuje lasy liściaste, gaje palmowe i tereny gęsto porośnięte różnorodną roślinnością. Widywany jest także na terenach po wykarczowanych lasach oraz na polach uprawnych i pastwiskach. Żyje w małych stadach, do 30 osobników, które często bywają rodzinami.

MORFOLOGIA

Konura ognistobrzucha zaliczana jest do papug średnich. Dorasta do 30 cm, osiągając wagę od 125 do 140 g. Dorosły ptak ma czarny dziób, który jest mocny i haczykowaty, zaś oczy otoczone są charakterystyczną, białą obrączką, co w ogóle jest typowe dla rodzaju Aratinga. Przy okazji warto wspomnieć, że chociaż Konura ognistobrzucha jest gatunkiem monomorficznym, a więc do rozróżnienia płci wymagane jest DNA bądź chirurgiczne określenie płci, mimo wszystko uważny obserwator dostrzeże, że samica ma tęczę jasnobrązową i szarą obwódkę wokół oka, natomiast samiec ma tęczę ciemnobrązową z czysto białą obwódką. Kto ma bystre oko, niech wypatruje tej subtelnej różnicy, aczkolwiek lepiej nie opierać się na niej przy rozpoznawaniu płci.

Głowa, policzki oraz szyja u konury ognistobrzuchej są intensywnie żółte. U dorosłych osobników ta barwa jest czysta i jaskrawa, co pięknie kontrastuje z czernią dzioba i okiem. Dolna część piersi oraz brzuch są natomiast pomarańczowoczerwone lub intensywnie czerwone (stąd polska nazwa „ognistobrzucha”). Ponieważ można ją pomylić z konurą słoneczną

należy zwracać uwagę na charakterystyczne różnice. Otóż jedną z nich jest intensywnie „ogniowy” kolor piersi. Konura słoneczna ma pierś jaśniejszą, bardziej pomarańczową, z żółtymi przebarwieniami. Druga różnica dotyczy tarczy skrzydeł, które u „krzykacza” są zielone, zaś u słonecznej kuzynki w zasadzie żółte. W jej przypadku zieleń pojawia się dopiero na lotkach, co jednak nie jest zasadą u młodych osobników, które miewają tarcze równie zielone, więc przy kupnie młodych konur o pomyłkę naprawdę łatwo. Grzbiet konury ognistobrzuchej również jest zielony, a niebieski odcień pojawia się dopiero na lotkach, co w pełni staje się widoczne, i dodaje jej uroku, w trakcie lotu. Ogon jest długi, klinowaty, o zielonym kolorze z niebieskimi akcentami na końcach piór. Nogi natomiast są szare.

HODOWLA

❖ Pomieszczenie do hodowli

Chociaż konura ognistobrzucha jest wystarczająco mała, aby zmieścić się w klatce dla nimf, wymaga więcej miejsca. Klatka powinna pozwalać jej na swobodne machanie skrzydłami i poruszanie się, najlepiej z możliwością latania. Ten aktywny ptak bywa marudny w ciasnych przestrzeniach. Minimalne wymiary klatki to 90 cm długości, 60 cm szerokości i 60 cm wysokości. Dla pary klatkę należy podwoić.

Oczywiście najlepszym rozwiązaniem jest woliera, tym bardziej że interesująca nas papuga jest towarzyska i w stadzie czuje się dobrze. Konury lubią latać poziomo, więc woliera powinna być długa, a ponieważ znudzone chętnie sprawdzają jakość budulca, z którego wykonany jest ich dom, więc konstrukcja powinna być metalowa, a jeśli drewniana, to na pewno dobrze zabezpieczona przed silnymi dziobami. Skoro „krzykacz” pochodzi z Brazylii, więc lubi ciepło. Zimą wytrzymuje w nieogrzewanych pomieszczeniach, jednak temperatura nie powinna w nich spadać poniżej 0°C. Mimo wszystko trzeba liczyć się z konsekwencjami zdrowotnymi, chociaż dla oka niekoniecznie widocznymi, to jednak decydującymi na przykład o długości życia, które w niewoli średnio trwa 30 lat.

Konura ognistobrzucha jest po prostu głośna. Niektórzy utrzymują, że wraz z innymi ko-

nurami należy wprost do najgłośniejszych papug, zatem decydując się na jej hodowlę warto ocenić odległość zewnętrznej woliery od sąsiadów. Zaniepokojona generuje nie tylko dużo decybeli, ale też wydaje przeraźliwie skrzeczące dźwięki.

❖ Pokarm

W naturze konura ognistobrzucha spożywa głównie owoce, orzechy i nasiona. Należy unikać mieszanek z nadmiarem słonecznika i orzechów, które są zbyt tłuste, zwłaszcza dla ptaków żyjących w klatkach. Najcenniejszymi warzywami są te o ciemnozielonych liściach

oraz pomarańczowe (bogate w witaminę A): bataty (gotowane), marchew, dynia, brokuły, papryka (razem z pestkami), cukinia. Chętnie zjadają owoce: jabłka, gruszki, mango, papaję, banany, owoce jagodowe (maliny, borówki). Owoce powinny być dodatkiem ze względu na wysoką zawartość cukru. Skiełkowane nasiona roślin strączkowych lub zbóż to oczywiście „bomba witaminowa” i najbardziej zbliżony pokarm do tego, który ptaki znajdują w naturze. Raz w tygodniu (zwłaszcza w okresie pierzenia) można podać odrobinę ugotowanego jajka na twardo lub chudy twaróg.

❖ Rozmnażanie

W naturze gniazduje w dziuplach drzew, najczęściej wybierając miejsca co najmniej 15 m nad ziemią. W hodowli sprawdza się budka typu pionowego o wymiarach ok. 25x25x45 cm z otworem wlotowym o średnicy **7–8 cm**. Na dno warto wysypać grubą warstwę (ok. 5 cm) trocin lub wiórków drewnianych.

Dojrzałość płciową osiąga po drugim roku życia. W niewoli samica składa od trzech do pięciu jaj, w odstępach dwudniowych, z których po 23 do 26 dniach wykluwają się młode. Wysiadywaniem głównie zajmuje się samica. Samiec strzeże wejścia do budki i karmi partnerkę. Konury bywają agresywne podczas lęgów, dlatego budkę należy sprawdzać ostrożnie, gdy ptaki zajmują się żerowaniem. Młode wylatują po około **7–8 tygodniach**, po czym są jeszcze dokarmiane przez rodziców przez kolejne 2–3 tygodnie, aż nauczą się samodzielnie pobierać pokarm stały. W okresie lęgowym budkę warto lekko zraszać lub zapewniać ptakom częste kąpiele, aby zapobiec wysychaniu błon wewnątrz jaj.

Marek Jerzy Uglorz

Turkaweczka czarnogardła

Oena capensis

Rząd: *Columbiformes* (gołębiowe)

Obrączka: Ø **xxxx** mm

Systematyka

Nazwy:	Łacińskie:	Polskie:	Inne:
Gromada:	<i>Aves</i>	ptaki	Angielska: Namaqua Dove
Rząd:	<i>Columbiformes</i>	gołębiowe	Czeska: Hrdlička kapská
Rodzina:	<i>Columbidae</i>	gołębiowate	Francuska: Tourtelette masquée
Rodzaj:	<i>Oena</i>	<i>Oena</i>	Holenderska: Maskerduif
Gatunek:	<i>Oena capensis</i>	Tyrkaweczka czarnogardła	Niemiecka: Kaptäubenchen

EKOLOGIA

❖ Zasięg występowania

Turkaweczka czarnogardła pochodzi ze wschodniej i południowej Afryki Subsaharyjskiej, ale spotkać ją można na Madagaskarze i Półwyspie Arabskim.

Występuje w dwóch gatunkach: *Oena capensis capensis* oraz *Oena capensis aliena*.

❖ Zajmowane stanowisko

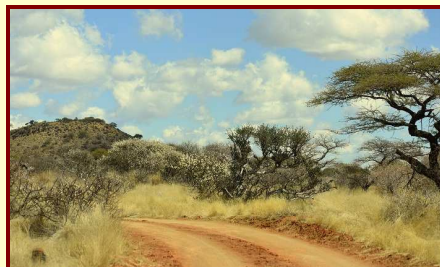
Zajmuje półpustynne stanowiska i sawanny rzadko pokryte drzewami i krzewami, lecz zawsze blisko zbiorników wodnych.

Dużo czasu spędza na ziemi, poszukuje pokarmu.

Występuje zazwyczaj pojedynczo lub parami, choć może tworzyć większe stada przy oczkach wodnych.

MORFOLOGIA

Są to nieduże gołąbki, tylko nieco większe od wróbla. Nie przekraczają 26 cm (wraz z 13 centymetrowym ogonem). Rozpiętość skrzydeł wynosi od 28 do 33 cm, a masa ciała około 40 g.

Nie trudno odróżnić samca od samicy. Występują u nich wyraźne różnice w upierzeniu.

Upierzenie u samca i samicy jest w przewadze szare, z wyjątkiem białego brzucha i piersi, oraz kasztanowych podstaw lotek, ale które są widoczne w locie. Upierzenie wierzchu ciała może mieć brązowy nalot. Turkaweczki czarnogardłe mają nogi czerwone.

Dorośle samice mają czarne pióra na czole, dolnej części głowy, przedniej części szyi i piersi; pomarańczowożółty dziób z czerwoną muszką na końcu dzioba. Na skrzydłach występują granatowoczarne, metalicznie połyskujące plamki. U nasady ogona samca, widać trzy pasy, białe i dwa czarne.

Ubarwienie samicy jest bardziej ubogie, przede wszystkim brak u niej czarnej maski na głowie i szyi. Dziób ma w kolorze ciemnego rogu.

HODOWLA

❖ Pomieszczenie do hodowli

Turkaweczki czarnogardłe są ptakami ciepłolubnymi, dlatego mogą przebywać w zewnętrznej wolierze (np. z zeberkami), od maja do końca września. W temperaturze poniżej 14 przestają żerować i zaczynają chorować.

Klatka dla pary turkaweczek czarnogardłych powinna być typu skrzynkowego, przynajmniej o wymiarze 100 x 40 x 60, dobrze oświetlona, z półeczką, patyczkami do siedzenia i ze sztucznymi roślinami.

❖ Pokarm

Na wolności żywią się głównie nasionami traw i chwastów. W hodowli należy im zapewnić podobny pokarm.

❖ Rozmnażanie

Termin lęgów w warunkach naturalnych jest uzależniony od ilości pokarmu. Podczas godów samiec goni samicę i wykonuje przed nią skłony, wydając przy tym głos, brzmiący – „ku kuk”, rozpościerając ogon.

Gniazdo budują w zaroślach, bardzo nisko, nawet na wys. 0,5 m nad ziemią.

Samica składa zwykle 2 jaja o grubej, matowej skorupce, które wysiaduje przez 14 do 16 dni. Po około 12 dniach od wyklucia się, młode opuszczają gniazdo. Po 22 dniach na głowach samców pojawia się czarny rysunek, a po 7 tygodniach również na piersi. Właściwe upierzenie młode osiągną po upływie pół roku.

W niewoli należy do klatki włożyć materiał do budowy gniazda (małe, delikatne patyczki, sucha trawa). Jaja w ciągu dnia wysiadują na zmianę samiec i samica, w nocy zaś tylko samica. Hodowca nie powinien zaglądać do gniazda, ponieważ spłoszone ptaki mogą już nie wrócić do gniazda.

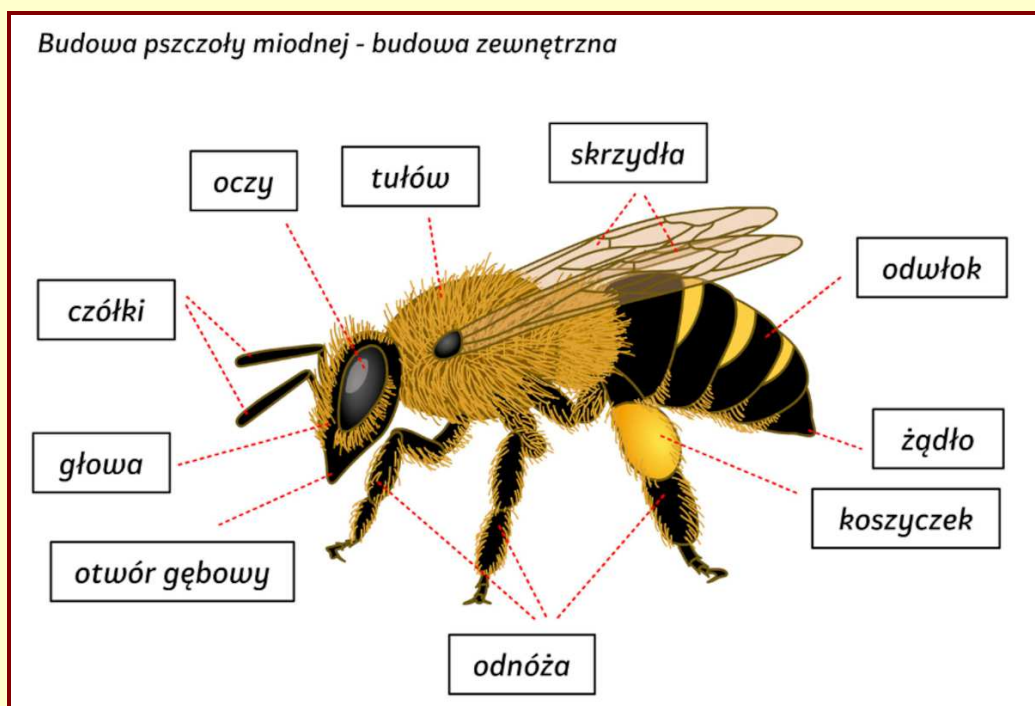
Manfred Uglorz

Pszczoła miodna

Ogólnie o pszczołach miodnych

Pszczoła miodna (*Apis mellifera*) – owad z rzędu błonkoskrzydłych (*Hymenoptera*), rodziny pszczołowatych (*Apidae*). Pszczoła miodna jest jednym z około 20 000 gatunków pszczół na świecie, jednak jednym z nielicznych hodowanych na masową skalę. Spełnia ważną rolę w przyrodzie i rolnictwie ze względu na zapylanie wielu gatunków dzikich roślin, drzew, w tym owocowych i roślin uprawnych. W Polsce jest około 400 – 500 gatunków pszczół dzikich, które zapylają wiele kwiatów roślin, których nie zapylają pszczoły miodne hodowane.

Budowa zewnętrzna pszczoły (Proliberis.org)

Ciało pszczoły składa się z głowy, tułowia i odwłoka. Posiada dwie pary skrzydeł zbudowanych z przezroczystej błony i trzy pary odnóży. Pszczoła ma aparat gębowy typu gryzącego.

Pszczoły były znane od tysięcy lat ze względu na produkty przez nie wytwarzane, które człowiek wykorzystywał dla własnych celów. Do produktów tych należy: miód, воск, mleczko pszczele, pyłek kwiatowy, pierzga, propolis i jad pszczeli¹.

Najstarsze wykopaliska wskazują, że człowiek interesował się dzikimi pszczołami ok. 50 tys. lat p.n.e. W Hiszpanii znaleziono malowidła ściennie w jaskiniach sprzed 12 tys. lat, na których widać człowieka wspinającego się na skały do gniazda dzikich pszczół. W starożytnym Egipcie już 6 tys. lat temu, pszczoły miodne trzymane w trzciniowych ulach, które przewożono na tratwach po Nilu w poszukiwaniu roślin miododajnych.

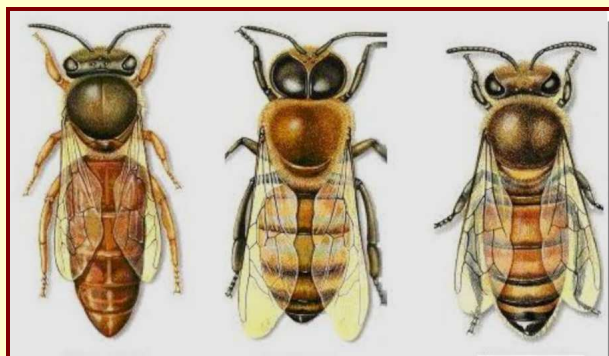
¹ Miód i inne produkty pszczele były opisane w dwóch poprzednich numerach kwartalnika.

W krajach Środkowego Wschodu zajmowano się pszczelarstwem już ponad 5 tys. lat p.n.e. gdzie miód wykorzystywano jako pożywienie i lekarstwo, a propolis stosowano do leczenia ran. Starożytni Chińczycy już 3 tys. lat p.n.e. stosowali miód w celach leczniczych, a Asyryjczycy używali propolisu do leczenia ran i nowotworów. Starożytni Grecy, Rzymianie i Arabowie używali miodu, propolisu, wosku i jadu pszczelego do leczenia wielu chorób. Wybitny lekarz grecki Hipokrates zalecał stosowanie miodu w chorobach żołądkowo-jelitowych i wątrobowych, a grecki filozof, Arystoteles, oprócz miodu stosował do leczenia ran i wrzodów propolis. W czasach nowożytnych wielu lekarzy używało miód i inne produkty pszczele do leczenia chorób wewnętrznych jak i skórnych. Duże zasługi w leczeniu miodem i pochodnymi należy przypisać arabskiemu lekarzowi Awicennie (X-XI w), który uważał, że systematyczne spożywanie miodu ma wpływ na długowieczność. Jad pszczeli używano do leczenia pod postacią użądleń pszczoł, ale przeważnie u możnowładców cierpiących na podagrę, jak np. król Franków (VIII w) i car Rosji Iwan Groźny (XVI w).

W miarę upływu czasu i rozwoju przemysłu farmaceutycznego, na rynku pojawiło się wiele szybko działających preparatów chemicznych, co przyczyniło się do stopniowego zaniku stosowania preparatów pszczelich w leczeniu ludzi.

Struktura rodziny

Pszczoly jako owady są wysoko zorganizowane w stadzie, w którym jest wyraźny podział funkcji życiowych pomiędzy trzy grupy pokoleniowe. Najważniejszą postacią jest matka (królowa), to jest samica, której zadaniem jest składanie jaj przez całe życie, z których wylęgają się następne pokolenia owadów. Matka wydziela jeszcze substancje (feromony), dzięki którym utrzymuje całe stado w posłuszeństwie i dyscyplinie. Drugą dużą i najważniejszą grupą owadów są robotnice, czyli pszczoły, jak nazwa wskazuje wykonujące różnego rodzaju prace w ulu, które przydziela im matka poprzez wydzielane feromony. Trzecią mniejszą grupą owadów są trutnie, czyli samce, których celem jest tylko unasienienie samicy – matki.

Pszczoly, od lewej: matka, truteń (duże oczy) i robotnica

nie niszczyć im gniazda. Tak powstały ule, (takie domki) czyli pomieszczenia dla pszczoł, w których żyją, rozmnażają się i gromadzą produkty żywnościowe, które wykorzystują do życia w okresie kiedy ich nie ma w przyrodzie, czyli w zimie. Z tych produktów pszczelich korzysta również człowiek, który ma pszczoły, jako hodowlę w postaci pasieki.

Ul jest zbudowany z drewna, tak, jak i jego wewnętrzne wyposażenie, chociaż coraz częściej ule są wykonywane ze styropianu, który jest materiałem lekkim i dobrze izoluje temperaturę, tak zimą, jak i latem. Ul składa się z: podstawy i stojaków, korpusu i ramek wewnątrz ula, a także daszka.

Pszczoly jako owady żyły i żyją gromadnie, tworząc duże grupy osobników wokół matki, czyli rój. W klimacie tropikalnym takie roje są umiejscowione wysoko na drzewach, pod gałęziami, w zaułkach skalnych, pieczarach itp. Człowiek chcący pozyskać ich produkt pracy, czyli miód musiał niszczyć gniazdo, tak jak drapieżnik. Od czasu udomowienia pszczoł, człowiek zaczął budować pszczolom pomieszczenia, aby przy pozyskiwaniu miodu

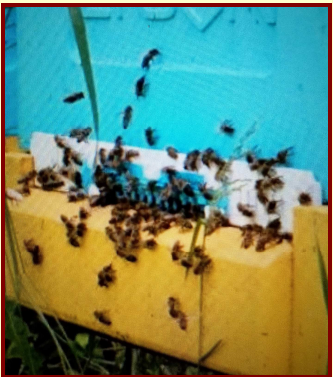
Ul w Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie

Przykładowe wymiary ula: podstawa 42x46 cm, korpus 41x44 cm, ramki 36x26 cm. Każdy ul posiada na bocznej ścianie poziomy otwór wlotowy – wylotowy, przez który pszczoły wchodzą do ula i wychodzą. Otwór wlotowy pilnują pszczoły strażniczki, aby do ula nie dostał się „nieproszony gość”, który jest rozpoznawany po zapachu feromonu matki danego ula. Jeśli jest obcy, to jest natychmiast zabijany i usuwany na zewnątrz ula. Jeśli jest rozpoznany wewnątrz ula, też jest zabijany, ale jego ciało jest balsmowane kitem pszczelim (propolisem) w całości, aby nie ulegało gniciu, co powodowałoby skażenie wewnątrz ula. Otwory wlotowe mają na ogół wymiary: wysokość 8 – 10 mm, (zima) i szerokość 10 – 15 cm, a latem przy dużej rodzinie i bogatym pożytku, pszczelarz może zwiększyć otwór do 25 cm, aby pszczoły zbieraczki z dużym pożytkiem mogły swobodnie wchodzić do ula. Na zimę otwory wlotowe są zmniejszane, aby nie tracić ciepła i żeby nie weszli nieproszeni goście, np. myszy, które i tak są natychmiast zabijane przez pszczoły. Na okres zimy cały ul jest dokładnie uszczelniany przez pszczoły kitem pszczelim (propolisem), łącznie z otworem wlotowym. Należy zaznaczyć, że ramki otworu wlotowego są pokryte propolisem cały czas, który działa jak mata dezynfekcyjna na wchodzące do ula pszczoły. Zimą rodzina jest mniej liczna – nie ma trutni, larw i jaj. Robotnice gromadzą się z matką w kłębie, ogrzewając się wzajemnie i utrzymując wewnątrz kłębu temperaturę 32-36°C.

Ul od góry po zdjęciu daszka

Pszczoły na wylotce

Różne rodzaje uli

Różne rodzaje uli

Doświadczeni pszczelarze zalecają, aby ule z otworami wlotowymi (wlotki), były tak postawione, aby wschodzące słońce oświeślało tą część ula i pszczoły mogły wcześniej wylecieć na pożytek, natomiast w południe kiedy jest gorąco

ule były cieniowane np. przez drzewa, aby pszczoły nie traciły energii do schładzania wnętrza ula.

Przy ulach powinna być postawiona w płaskich naczyniach czysta woda, ponieważ pszczoły pobierają wodę do picia. Ul jest otwierany od góry po zdjęciu daszka. Ramki są wkładane i wyjmowane pionowo. Pszczoły w ramkach budują plastry z wosku, z sześciokątnymi komórkami, w których matka składa jajka, a pszczoły gromadzą miód. Pszczelarze, aby oszczędzić pszczołom pracy przy tworzeniu plastrów w ramkach, w ramki wkładają węzę, jest to gotowy szablon z wosku z wytłoczonymi komórkami plastra pszczelego. Aby pszczoły mogły poruszać się w ulu między plastrami w ramkach, muszą być zachowane odpowiednie odległości (przestrzenie), i tak odstępy między plastrami powinny wynosić 6 – 12 mm, a przestrzenie nad i pod ramkami 6 – 9 mm. Są to przykładowe odległości. W Polsce występuje kilka rodzajów uli pod względem budowy. Są to ule: wielkopolski (najpopularniejszy), Dadanta, Langstrotha i warszawski.

Rodzina pszczela

Jest to zbiór pszczół w ulu pod przewodnictwem królowej – matki, robotnic i trutni. Taki rój może liczyć od kilkunastu tysięcy do nawet 60 tysięcy pszczół w ulu. Im więcej jest pszczół w ulu tym rój jest mocniejszy.

Nowa ramka z węzą i używana ramka

Do wnętrza ula pszczelarz wkłada pionowo drewniane ramki, na których pszczoły robią plastry w postaci sześciokątnych woskowych komórek. W tych komórkach królowa-matka składa jaja w ilości 1500-2000 sztuk dziennie, z których wylęgają się larwy (czerw), które z czasem przekształcają się w poczwarkę, a z niej wykluwa się postać dorosła pszczoły, czyli imago.

Z jaj zapłodnionych (diploidalnych – jajo połączone z plemnikiem), które składa tylko matka, wylęgają się samice. W zależności od sposobu odżywiania, z larw wyrastają albo robotnice, albo królowe-matki. Matka może też składać jaja niezapłodnione, z których wylęgają się trutnie (samce).

Jest to dzieworództwo, a samce są osobnikami haploidalnymi.

Pszczoły przechodzą tzw. przeobrażenie zupełne, to znaczy, że z jaj wylęgają się larwy, które przekształcają się w poczwarkę, a z niej wykluwa się dorosły owad.

Ze złożonych jaj po 3 dniach wylęgają się larwy, które są żywione miodem, mleczkiem i papką miodowo-pyłkową. Z larw żywionych mleczkiem przez 3 dni wykształcają się robotnice i trutnie, a z larw żywionych mleczkiem do czasu powstania poczwarki wykształcają się matki. Matki wygrzają się z poczwarki po około 2 tygodniach od wylęgu z jaja, robotnice po 3 tygodniach, a trutnie po około 4 tygodniach. Pierwsza matka, która wyjdzie z poczwarki zabija pozostałe matki i po dojrzałości, około tygodnia wylatuje z ula na lot godowy, w czasie którego jest zaplemniona przez kilkanaście lub więcej trutni, które mają duże oczy, żeby dobrze widzieć gdzie matka leci. Z całą chmarą pszczół wraca do ula lub szuka nowego miejsca na założenie rodziny. Jeśli pszczelarz zauważy takie rojenie pszczół wówczas łapie je w jakiś pojemnik i wpuszcza do pustego ula. Ma wtedy nową rodzinę. Trutnie po zaplemnieniu matki giną, ponieważ ich narząd kopulacyjny zostaje wyrwany z odwłoka. Matka kopuluje z trutniami tylko raz w życiu w trakcie lotu godowego w ciepły, słoneczny dzień. Matka w ulu żyje kilka lat (3 – 5), o ile nowa matka ją nie zabije. Matki mają żądło na końcu odwłoka, który służy im wyłącznie do zabijania innych matek.

Trutnie, które nie brały udziału w kopulacji wracają do ula i pomagają przy pracach związanych z ocieplaniem ula do temperatury około 35°C do jesieni, kiedy z nastaniem chłodnych dni zostają wypędzone z ula, giną wtedy z chłodu i głodu. Na wiosnę w ulu wylęgają się nowe trutnie w ilości do 2000 i żyją do około 2 miesięcy.

Robotnice stanowią główną część mieszkańców ula. Zwykle jest ich kilkadziesiąt tysięcy (do 60 tys.) Długość życia robotnicy zależy od pory roku, w którym się wylęła. Robotnice wyklute wczesną wiosną i latem żyją do 40 dni, a przy intensywnej pracy nie dłużej niż 30 dni. Pszczoły, które wygryzły się jesienią, mogą przeżyć do wiosny przyszłego roku, to jest do 9 miesięcy.

przez całe życie w ulu są posłuszne feromonom wydzielanym przez królową – matkę, dzięki którym wykonują określone czynności polegające na: pielęgnowaniu i żywieniu larw, budowaniu plastrów z wyciętego wosku, pilnowaniu wejścia do ula, przewietrzaniu ula, czyszczeniu komórek, do których królowa – matka składa jaja, utrzymywaniu temperatury wewnątrz ula w granicach 32 – 36°C, odbieraniu pożytku od pszczoł zbieraczek i jego magazynowaniu.

Pszczoły w rolnictwie odpowiadają za zapylenie około 75% gatunków roślin uprawnych, co bezpośrednio przekłada się na wysoką jakość i wielkość plonów.

Produkty wytwarzane przez pszczoły, głównie miód jest wartościowym artykułem spożywczym dla człowieka, a także ważnym składnikiem diety w wielu chorobach, w tym i nowotworowych.

W Polsce są prowadzone prace hodowlane, które mają na celu wyselekcjonować pszczoły łagodne, odporne na choroby, o niskiej skłonności do rojenia, dobrze wykorzystujące pożytki i odporne na warunki atmosferyczne (zimowanie).

Pszczoły na plastrze z oznaczoną matką

Pszczoły rojne

Najpopularniejsze rasy pszczoł hodowane przez pszczelarzy w Polsce

Do najbardziej popularnych ras pszczoły miodnej należą: pszczoła środkowoeuropejska (*Apis mellifera mellifera*), pszczoła kaukaska (*Apis mellifera caucasica*), (*Apis mellifera carnica*), pszczoła włoska (*Apis mellifera ligustica*), pszczoła Buckfast (Hybryda).

Pszczoła środkowoeuropejska, jako rasa jest objęta ochroną zasobów genetycznych pszczoł przez Instytut Zootechniki PIB w Balicach k. Krakowa. W obrębie tej rasy wydzielono 4 linie pszczoł: Kampinoską, Augustowską, Asta i Północną.

Jest to rasa rodzima odporna na choroby czerwii, ale wrażliwa na warrozę. Dobrze zimuje, dobrze wykorzystuje pożytki wczesne, ponieważ może latać w dni pochmurne i przy niskiej temperaturze powietrza. Wykazuje silny instynkt obronny. Ma wadę w postaci stosunkowo krótkiego języczka (około 5 – 7 mm), ale może zapylać koniczynę białą i perską.

Pszczoła kaukaska, jest mniejszą pszczolą o szarym lub ciemnoszarym ciele. Ma niezwykle długi języczek, (około 10 mm) co ułatwia zbiór nektaru, np. z koniczyny czerwonej i roślin motylkowych. Jest łagodna i ma małą skłonność do rojenia. Chętnie wykorzystuje późne pożytki.

Pszczoła kraińska, jest popularna w polskich pasiekach ze względu na łagodne usposobienie, a wiosną szybko przystępuje do zbioru pożytków. Dobrze sobie radzi w naszych zmieniających się warunkach atmosferycznych. Wykazuje dość dużą skłonność do rojenia.

Pszczoła włoska, jest rasą wyjątkowo odporną na choroby. Jest łagodna i niechętna do rojenia. Źle znosi zimowanie w naszych warunkach. Dobrze znosi warunki pasiek wędrownych, czyli wywożonych na pożytki.

Pszczoła Buckfast, to stosunkowo nowa rasa pszczoł, która szybko zyskuje popularność ze względu na wyjątkową łagodność i dużą miodność – są bardzo pracowite. Pszczoły tej rasy bardzo szybko się rozwijają, ale są mało chętne do rojenia, co powoduje, że rodzina szybko rośnie w siłę. Słabo rozwijają się na wiosnę, dlatego najlepiej wykorzystywać je na późniejsze pożytki. Dobrze zimują w polskich warunkach.

W okresie letnim, na wystawach zwierząt hodowlanych można znaleźć stoiska pszczelarzkie, na których oprócz miodu i produktów pszczelich można kupić również matki pszczele różnych ras i linii pszczoł. Są pszczelarze, którzy specjalizują się w takiej hodowli. Matki takie są sprzedawane pojedynczo w specjalnych pudełkach, w otoczeniu kilku pszczoł opiekunek, a dla oznaczenia mają na tułowiu od góry przyklejony plasterzek z numerem. W taki sposób można kupić matkę pszczelą określonej rasy lub linii już zaplemnioną.

Matka pszczela z opiekunkami do sprzedaży

Choroby pszczół

Pszczoły miodne, jak i inne owady mają swoje pasożyty, które je atakują i wywołują określone schorzenia, w tym i zakaźne.

Do takich pasożytów, które atakują pszczoły miodne należy dręcz pszczeli (*Varroa destructor*), pajęczak z rzędu roztoczy, których samice żywią się hemolimfą larw i dorosłych owadów. Rostocz ten wywołuje u pszczół miodnych śmiertelnie groźną chorobę zwaną warrozą. Jest on obecnie uznawany na świecie za największego wroga współczesnego pszczelarstwa.

Pasożyt dostaje się do ula na ciałach przylatujących pszczół, gdzie samice dręcza, wielkości 1,6 mm szerokości i 1 mm długości, składają jaja (3-6 szt.) w niezasklepionych komórkach przeważnie czerwiu trutowego, którego larwy wydzielają silniejszy zapach. Po 9-10 dniach wylęgają się larwy, które przebijają ciało larwy czerwiu i odżywiają się ciałem tłuszczowym i hemolimfą. Dorosłe roztocza żerują też na dorosłych pszczołach powodując ich osłabienie i wyniszczenie poprzez zjadanie ciała tłuszczowego i hemolimfy. Oprócz fizycznego wyniszczenia pszczół, roztocza roznoszą jeszcze różnego rodzaju wirusy, które mogą powodować zniekształcenia skrzydeł u pszczół.

Warroza

Dręcz pszczeli w dużym powiększeniu

Warroza została zawleczona z Azji przez pszczołę wschodnią (*Apis cerana*), to jest dziką pszczołę miodną, która żyje na różnych wyspach w tamtym rejonie. Na początku lat 60. XX wieku została stwierdzona w Japonii i Związku Radzieckim, a następnie rozprzestrzeniła się na cały świat. Aktualnie w Australii jej nie stwierdzono. W Polsce została stwierdzona w 1980 roku w Kraśniku k. Lublina. Od tego czasu, pszczelarze i naukowcy w Polsce prowadzą intensywne badania nad zwalczaniem tego roztocza, ale bez większych sukcesów. Próby wyhodowania pszczoły miodnej odpornej na tego pasożyta lub zwalczającej tego roztocza nie przyniosły rezultatów. Z metod naturalnych zwalczania można wycinać czerw trutowy z ramek, w którym gromadzi się najwięcej larw roztoczy, ale praca jest żmudna i wątpliwie skuteczna. Przez lata stosowano wiele preparatów chemicznych (akarycydów) do zamgławiania wnętrza ula, w wyniku czego pasożyty spadały z ciała pszczół na dennicę (dno ula), skąd należy je usuwać i niszczyć. Rostocza po kilku latach stosowania tych preparatów, uodparniały się. Obecnie są robione próby i badania nad stosowaniem kwasów organicznych, takich jak: kwas mrówkowy (CH_2O_2), kwas mlekowy ($\text{C}_6\text{H}_6\text{O}_3$) i kwas szczawiowy ($\text{C}_2\text{H}_2\text{O}_4$), które nie prowadzą do nabierania oporności przez pasożyta. Stosowanie tych kwasów jest jednak pracochłonne i zależne od warunków atmosferycznych i stadium rozwoju rodziny pszczelej, a także od oprzyrządowania metody. Badania te prowadzi profesor Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (relacja w TVP, nie znam szczegółów).

Należy nadmienić, że po zastosowaniu preparatów chemicznych na dręczu, produkty pszczele przeznaczone do spożycia dla ludzi muszą bezwzględnie podlegać karencji.

Nowe urządzenie do aplikacji leków (kwasów organicznych) przy leczeniu warrozy (TVP Lublin)

W Polsce dostępna jest biologiczna metoda zwalczania dręczu przy pomocy drobnych roztoczy *Stratiolaelaps*, które umieszczone w ulu pasożytują na dręczu uszkadzając go, doprowadzając do zahamowania jego rozwoju. Oprócz wymienionego roztocza, pszczoły zapadają jeszcze na choroby bakteryjne i wirusowe, z których ważniejsze to: nosemoza – infekcja przewodu pokarmowego i zgnilec amerykański to choroba bakteryjna czerwii. Wszystkie choroby zakaźne pszczół są zwalczane z urzędu.

Materiały źródłowe:

- Internet – Wikipedia, wolna encyklopedia;
- *Encyklopedia pszczelarska*, PWRiL, 1989;
- J. Nowak, M. Piątek, Martyna Walerowicz, *Pszczelarstwo*, Warszawa SBM 2020;
- B. Kędzia, E. Holderna-Kędzia, *Apiterapia*, Warszawa 2023;
- Obrazki – Agrobiznes, TVP 2026.

**Opracowanie
Zdzisław Jakubanis**

Roller razgradzki (EE 993)

Разградски гълъб

N: Razgrader Roller, F: Rouleur de Razgrad, A: Razgrad Roller

Grupa IX –lotne

Obrączka numer 7

Pochodzenie

Bułgaria.

Charakterystyka ogólna

Gołąb z koronką, z wyraźnie widocznymi rozetkami i grzywą, o niespokojnym temperamencie. Jest nieco większy niż gołąb skalny. W czasie tokowania wydaje charakterystyczne dźwięki. Niektórzy hodowcy nazywają go „muzykantem z Razgradu”.

Cechy rasowości

Głowa:	zaokrąglona, lekko wydłużona, z niskim czołem, nisko osadzoną koronką, z dużymi rozetkami i grzywą.
Dziób:	mocny u nasady, średniej długości, biały. U młodych gołębi czarnych i niebieskich tolerowane jest nieco grafitowego koloru na czubku dzioba. U gołębi czerwonych dopuszczalna jest również mała brązowa muszka.
Oczy:	średniej wielkości, z jasną tęczówką.
Brwi:	średniej wielkości, białe, gładkie i płaskie.
Plecy:	średniej długości, noszone prawie poziomo.
Skrzydła:	długie i szerokie. Noszone na ogonie i sięgające od 2 do 3 cm od końca ogona.
Nogi:	średniej wielkości, osadzone centralnie, czerwone i gładkie.
Ogon:	szeroki, długi, lekko wysklepiony; składający się z od 14 do 16 szerokich, mocnych i dobrze ułożonych sterówek, całkowicie biały.

Odmiany barwne

Występuje we wszystkich podstawowych kolorach: białym, czarnym, czerwonym, żółtym, niebieskim i dymnoniebieskim. Występuje w jednolitym umaszczeniu z charakterystycznym dla wielu ras bułgarskich znakiem – białą obrozą (gerdanlija). Cechą charakterystyczną znaku gerdanlija u rollera z Razgradu jest biały pas wokół szyi, który może być różnej szerokości i rozciągać się aż na głowę oraz biały ogon. Ale ogon może być także u niego kolorowy.

Małe wady

Białe pióra na podudziach i w okolicach odbytu u gołębi z białą obrozą, małe wady w ubarwieniu; czarne sterówki w białym ogonie, kolorowe pióra na obroży, bardzo szeroka obroża.

Duże wady

Wysokie czoło, kanciasta głowa, cienki, bardzo długi, czarny dziób; czerwone oczy, ciemne (koloru ziarna wyki) u odmian barwnych; perłowe u białych, czerwone lub ciemne brwi; krótki, wąski, rozdwojony ogon: rozdwojone pióra ogonowe, białe pióra na tle kolorowych piór, a szczególnie na plecach i skrzydłach u ptaków z białą obrożą.

Dane do ceny

Wygląd ogólny – umaszczenie – koronka – dziób – głowa, brwi.

Roller z Aitos (EE 1015)

Айтоски рогат преметач

N: Aitoser Roller, F: Rouleur d Aitos, A: Aitos Roller

Grupa IX – lotne

Obrączka numer 7

Pochodzenie

Wychodowany został w latach 70. i 80. XX wieku w mieście Aytos (Bułgaria).

Charakterystyka ogólna

Jest to gołąb średniej wielkości, o temperamencie gołębia pocztowego, ze skrzydłami noszonymi pod ogonem. Główną cechą jest czubek, tuż za woskówkami, w kształcie rogu. Bez upierzenia na skokach. Dobrze latający i zwrotny.

Cechy rasowości

Tułów:	niedługo wydłużony; noszony poziomo.
Głowa:	średniej wielkości, zaokrąglona, z przednim czubkiem w kształcie rogu.
Oczy:	perłowe, ciemne u odmiany białej i gołębi pstrych.
Brwi:	wąskie, gładkie, cieliste.
Dziób:	średniej długości, cienki, barwy cielistej. Woskówki małe.
Szyja:	stosunkowo krótka, szeroka u podstawy, bez żabotu i grzywy.
Pierś:	dobrze rozwinięta, noszona poziomo.
Plec:	stosunkowo krótkie, poziomo noszone, bez gruczołu kuprowego.
Skrzydła:	średniej długości, noszone pod ogonem i poziomo.
Ogon:	średniej długości, płaski, uniesiony, z od 14 do 18 sterówkami.
Podudzia:	nogi szeroko rozstawione, podudzia stosunkowo krótkie, skoki nieupierzone, pazurki jasne.

Upierzenie

Czarne, czerwone, żółte, brązowe, białe i pstre.
Jednolite i pstrokate.

Duże wady

Duża, gruba głowa, także woskówki i brwi. Długi lub krótki dziób o kolorze odmiennym od standardowego. Oczy mętne, pstre lub w innym kolorze niż przewiduje wzorzec. Obecność czubka, grzywy, żabotu. Skrzydła noszone na ogonie, ogon węższy od szerokości ramion. Upierzone skoki i palce, ciemne pazurki.

Dane do oceny

Wygląd ogólny – typ – postawa – głowa i dziób – oczy i brwi – upierzenie, barwa i znaki,

Asturyjska

D – Asturier, F – Poule des Asturies, GB, E – Pita Pinta Asturiana

Pochodzenie

Asturia/Hiszpania.

Wrażenie ogólne

Rasa o średniej masie ciała, w typie atlantyckim*, z pojedynczym grzebieniem, żółtymi skokami i dziobem, o mocnej i harmonijnej budowie ciała oraz intensywnym, wyrównanym ubarwieniu, a także żywym temperamencie.

Cechy rasowości koguta

Tułów: szeroki, dobrze rozwinięty, niezbyt długi i lekko opadający.

Szyja: średniej długości, mocna.

Grzywa: obfita, dobrze rozwinięta, pokrywająca ramiona.

Grzbiet: szeroki, prawie poziomo noszony, lekko opadający w kierunku ogona.

Skrzydła: dłuższe niż szersze, dobrze złożone i przylegające do ciała.

Siodło: szerokie, z licznymi piórami średniej długości.

Ogon: średniej wielkości, z szerokimi sterówkami, średniej długości, dobrze zakrzywionymi sierpówkami, osadzony wysoko, ale nie pionowo.

Pierś: szeroka, głęboka i umięśniona.

Brzuch: szeroki i dobrze rozwinięty.

Głowa: średniej wielkości, zaokrąglona i szeroka.

Policzki: gładkie (nieopierzone) i czerwone.

Grzebień: pojedynczy, stojący, żywoczerwony, z 5-7 płytkimi ząbkami. Blaszką biegnie wzdłuż linii karku, nie dotykając go.

Dzwonki: średniej wielkości, zaokrąglone, gładkie i czerwone.

Zausznice: średniej wielkości, wydłużone i czerwone.

Oczy: tęcza pomarańczowa. U odmian barwnych czarno-białej srokatej (Negro Moteado) i czarno-żółtej/czarno-srebrzystej (Negro) powieki mają małe czarne plamki.

Dziób: średniej wielkości, mocny i zakrzywiony, żółty z czarnymi plamkami, z wyjątkiem odmian barwnych żółto-białej srokatej i białej.

Podudzia: średniej długości, mocne i umięśnione.

Skoki: średniej długości, mocne, żółte z czarnymi plamkami, z wyjątkiem odmian barwnych żółto-białej srokatej i białej.

Palce: cztery, średniej długości, dobrze rozstawione, żółte z czarnymi plamkami, podobnie jak skoki.

Upierzenie: dobrze rozwinięte i przylegające.

Cechy rasowości kury

Te same cechy co koguta, z uwzględnieniem różnic płciowych.

Ogon: noszony nieco niżej niż u koguta i zamknięty.

Grzbiet: poziomy.

Pierś: nieco bardziej wydatna niż u koguta.

Brzuch: bardziej rozwinięty.

Podudzia: krótsze i mniej widoczne niż u koguta.

Poważne błędy cech rasowości

Białe zausznice. Wydatna pierś. Ogon wiewiórczy (noszony pionowo). Skoki innego koloru niż żółte. Pióra na skokach. Czerwone pióra u wszystkich odmian barwnych. Grzebień w kształcie litery S. Mniej niż 75% białych piór (długich) w skrzydłach i ogonie.

Odmiany barwne

Czarno-biała srokata (schwarz-weißgescheckt) – 17.3.1 (według polskich wzorców) – uznana przez EE – Europejską Federację Hodowców

(Pinto Negro, Negro Moteado de Blanco - według wzorca źródłowego)

Kogut i kura: całe upierzenie czarne z jednolitym białym nakrapianiem. Skrzydła i ogon muszą być co najmniej w 75% białe (pióra długie – lotki, sterówki i sierpówki).

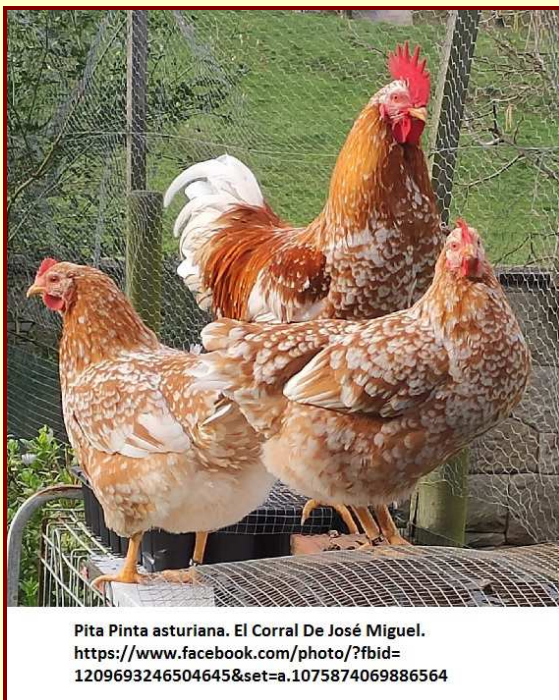
<https://www.lapitapintaasturiana.com/la-plta-pinta-asturiana/>

Ochrowo-biała srokata/żółto-biała srokata (ocker-weißgescheckt/gelb-weißgescheckt) – 17.3.8 (według polskich wzorców) – uznana przez EE

(**Pinto Roxo, Anaranjado Moteado de Blanco** – według wzorca źródłowego)

Kogut i kura: całe upierzenie pomarańczowe z jednolitym białym nakrapianiem. Skrzydła i ogon muszą być co najmniej w 75% białe.

Ta odmiana barwna ma plamki na dziobie i skokach ledwo zauważalne.

Biała (weiß) – 5.2 (według polskich wzorców) – uznana przez EE

(**Pinto Blanco** - według wzorca źródłowego)

Kogut i kura: upierzenie całkowicie białe. Błyszczące pióra ozdobne koguta (grzywa i siodło) białe, mogą mieć żółty nalot. Dopuszcza się gdzieś tam kilka czarnych piór w upierzeniu.

Czarno-złocista, czarno-srebrzysta (schwarz-gold, schwarz-silber) – 4.1.3, 4.3.4 (według polskich wzorców)

(Negro/abedul [brzozowa]) – według wzorca źródłowego)

Kogut: czerń piór ogona ma bardzo widoczny niebieskawo-zielony połysk. Pióra grzywy, ramion i siodła z żółtawo-srebrzystym lub starozłotym kolorem (w kolorze starego złota).

Kura: czarna z niebiesko-zielonym połyskiem, podobna do koguta, z białawym (srebrzystym) lub złocistym kolorem na piórach szyi.

Żółta pstra (gelbunt) – 17.2.2 – z grupy trójbarwnych pstrych (według polskich wzorców)

(Tricolor – według wzorca źródłowego)

Kogut i kura: barwa podstawowa (barwa tła) upierzenia pomarańczowa o zmiennym nasyceniu, przeplatana czernią, z białą na końcach piór, równomiernie na całym upierzeniu. Skrzydła i ogon muszą mieć co najmniej 75% białych piór.

Nikolas Andrei
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=27535668869412244&set=pcb.2560162260845323>

Masa ciała: kogut 3,5–4 kg, kura 2,5–3 kg
Minimalna masa jaja: 60–65 gramów
Barwa skorupy jaja: kremowobiała
Rozmiar obrączki: kogut 20–22, kura 18–20
Grupa – X
Specjalizacja – 22
Kury średnie

<https://www.lapitapintaasturiana.com/infesto-2018/>

* Kury ras atlantyckich to ptaki wytrzymałe, średniej wielkości, charakterystyczne dla północnego i atlantyckiego wybrzeża Półwyspu Iberyjskiego. Różnią się od ras śródziemnomorskich mocniejszą budową, większą masą ciała, żółtą skórą oraz doskonałym przystosowaniem do wilgotnego i chłodnego klimatu. To rasy ogólnoużytkowe – jednocześnie mięsne i nieśne. Obok asturyjskiej - baskijska (Euskal Oiloa).

Natomiast rasy śródziemnomorskie to kury lekkie i smukłe, słynące z doskonałej nieśności jaj w białej skorupie, o delikatniejszym ciele, dużych grzebieniach i białych zausznicach. Zazwyczaj mają skoki cieliste lub szare. Hiszpańskie rasy to: hiszpańska białolica, kastylijska, minorka, andaluzyjska, katalońska (prat).

Opracowanie Małgorzata Zduńczyk (sierpień 2026)

Na podstawie:

<https://fesacocur.es/razas-de-aves-de-corral>; <https://www.lapitapintaasturiana.com/>

Chrabrański

28. Chrabraner (Ch)

Sl. Chrabranský králik

Grupa 2 – rasy średnie

Pozycje do oceny

Punkty

1. Waga	10
2. Kształt, typ, budowa	20
3. Okrywa włosowa	20
4. Umaszczenie okrywy włosowej	15
5. Znaki	15
6. Umaszczenie podszycia	15
7. Opieka i zdrowie	5

Razem 100

1. Waga

Kg	od 3,75 do 3,99	od 4,00 do 4,24	od 4,25 do 5,25
Punkty	8	9	10

2. Kształt, typ i budowa

Korpus dość zwarty. Tułów jednakowo szeroki z przodu i z tyłu oraz dobrze umięśniony. Głowa jest mocna, okolice nosa i czoło szerokie; kończyny mocne; uszy jędrne i dobrze zaokrąglone na końcach. Idealna długość uszu wynosi od 11,00 do 12,00 cm.

Wady małe: patrz „Ogólne”.

Wady duże: patrz „Ogólne”. Długość uszu poniżej 10,00 i powyżej 13,00 cm.

3. Okrywa włosowa

Sierść jest średniej długości, futerko gęste, z dobrym, równym włosom okrywowym. Idealna długość sierści wynosi około od 3,0 do 3,5 cm. Uszy są dobrze owłosione.

Wady małe i Wady duże: patrz „Ogólne”.

4. Umaszczenie okrywy włosowej

Umaszczenie okrywy włosowej jest białe z lekko rudawym odcieniem o lekkiej lub średniej intensywności; jest to spowodowane czerwonymi końcówkami włosów okrywowych, które wystają poza warstwę okrywową i równomiernie rozłożone są po całej powierzchni sierści. Stają się jaśniejsze w kierunku boków. Umaszczenie brzucha jest jasne i nieco matowe. Kolor oczu jest brązowy z rudawym połyskiem, a pazurki są koloru rogowego.

Wady małe: Nieco ciemne boki; umaszczenie cętkowane; nieco intensywny rdzawy odcień.

Wady duże: zbyt ciemny lub mocno cętkowany kolor sierści. Silny rdzawy odcień. Kolor oczu inny niż wymagany; dwa różne kolory pazurków; brak pigmentacji pazurków.

5. Znaki

Znaki na głowie składają się z jasnego krzyża na czole, z nieco ciemniejszych uszu, obwódki oczu i maski, a także małej plamki na każdym policzku.

Czerwonawa maska jest owalnie wydłużona, sięga bez ostrych granic mniej więcej do poziomu oczu. Maski i uszy są wyraźnie widoczne, ale nieostre. U starszych zwierząt (powyżej 12 miesięcy) jaśniejsze czoło wydaje się niewyraźne, co nie jest wadą, a co genetycznie jest uzasadnione. Nogi są czerwone aż do pierwszego stawu przedniego i stawu skokowego tylnych nóg włącznie. Ponadto górna strona ogona jest zaznaczona; spód jest nieco jaśniejszy i nie jest brany pod uwagę. Znaki na skokach i ogonie nie są wyraźne, ale można je rozpoznać jako zaznaczone.

Małe wady: nieco nieczyste umaszczenie; nieco za ciemne czoło; maska sięgająca za oczy; cętkowane nasady uszu. nieco rozjaśnione przednie kończyny. Brak znaków na kończynach przednich i tylnych.

Poważne wady: Umaszczenie inne niż czerwone. Całkowicie ciemna głowa, brak jednego lub więcej znaczeń. Ciemny kolor brzucha, wyraźnie zaznaczona boczna pręga (jak u królika turyńskiego lub sallandskiego).

6. Umaszczenie podszycia

Umaszczenie podszycia jest białe,

Małe wady: nieczyste kolor podszycia. Nawet bardzo słaby kolor pośredni.

Duże wady: inny niż biały kolor podszycia, także mocno przeplatany. Wyraźny kolor pośredni.

7. Opieka i zdrowie

Patrz „Ogólne”.

Według Europa Standard 2024
MKU

Filatelistyka

1. **Poczta Polska** wprowadziła w roku 1984 do obiegu pocztowe znaczki pocztowe, przedstawiające zwierzęta drapieżne; góra od lewej: gronostaj, łasica, kuna domowa, wydra oraz zwierzęta roślinożerne: świstak i bóbr.

2. **Poczta Polska** wprowadziła w roku 1979 do obiegu pocztowe znaczki pocztowe, przedstawiające ryby słodkowodne: góra od lewej: flądra, łosoś, pstrąg potokowy, szczupak, karp, sum, okoń i lipień.

3. **Poczta Polska** wprowadziła w roku 1986 do obiegu pocztowego znaczki pocztowe, przedstawiające zwierzęta łowne: kuropatwa, muflon, zając szarak, królik dziki, bażanty i daniel.

4. **Poczta Korei Północnej** wprowadziła w roku 1996 do obiegu pocztowego znaczki pocztowe w postaci bloczka, przedstawiające małe gryzonie, góra od lewej: kawia domowa (dawna nazwa – świnki morskie), szczur biały (laboratoryjny) i burunduk syberyjski.

5. **Poczta Słowenii** wprowadziła w roku 2007 do obiegu pocztowego bloczek znaczków pocztowych, przedstawiający wiewiórkę pospolitą w różnych odmianach barwnych.

6. **Poczta Wielkiej Brytanii** wprowadziła w roku 1984 do obiegu pocztowe znaczki pocztowe, przedstawiające buhaje rodzimych ras mięsnych bydła, od lewej: hereford, bydło zachodniej Anglii, highland – stara szkocka rasa bydła z północnej Szkocji, chillingham – dzikie bydło żyjące w dużym ogrodzonym parku Zamku Chillingham, welsh – walijska rasa bydła, jedna z najstarszych w Wielkiej Brytanii, irish – irlandzka rasa bezrożna w typie mięsnym lub mlecznym

Prezentowane walory filatelistyczne pochodzą ze zbiorów pana Janusza Marchelskiego i Zdzisława Jakubanis (polskie).

Opracowanie: **Zdzisław Jakubanis**